

MİSÂK-I MİLLÎ HUDUTLARIMIZ DIŞINDA KALAN VAKIFLARIMIZ HAKKINDA KISA BİR AÇIKLAMA

Prof. Dr. Sabahaddin ZAİM
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Öğretim Üyesi

Muhterem hâzırın, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün son 7 yıldan beri tertip ettiği vakıfları ihyaya müteallik bu güzel toplantılardan dolayı, tekrar tebrik ediyorum.

Bugünkü tebrikim de, bir noktayı daha eklemiş oluyoruz. Bugüne kadar Misâk-ı Millî sınırları içinde kalan vakıflarımızın yapısıyla ilgili olan bu toplantılar, bu yıl Türkiye dışına da taşırılmış bulunuyor. Hakikî mecrasına doğru yöneltilmiş oluyor.

Sabahleyin de arz edildiği gibi, vakıflar, İslâmî şuurla motive edilmiş olan hayır müesseseleridir. Dolayısıyla ecdadımız, hem Allah'ın rızasını istihsal için, hem de ebediyete dönük hayır işleme, defter-i âmâlini açık tutma niyetiyle bunları teşvik etmişlerdir.

Bugünkü vakıflarımıza baktığımız zaman, -menşelerine göre- Asrı Saadet ve Dört Halife Devri'nden, Emevîler Devri'nden, Abbasiler Devri'nden, Selçuklu Beylikleri ve Osmanlı Devri'nden gelen âsârı görüyoruz.

Bugün, Türkiye'de bahsettiğimiz vakıflarda da gördüğümüz gibi, ana problem neydi; 32 bin diyoruz, şu kadar mazbut mülhak vakıflarda toplanan bu vakfiyelerin akarları ile vecibeleri arasındaki dengesizlikti. Sebep şuydu: Çünkü bu vakfiyelerin akarlarının çoğu yurt dışında kalmıştı. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'ni topyekûn ele aldığımız zaman, bu devletin sınırları içinde bu vakıflar, aynen Türkiye'de olduğu gibi, neşvünema bulmuştu.

Bugün, ta Viyana'ya kadar olan Balkan bölgesinde, Kuzey Afrika'da, Suudi Arabistan yarımadasında, Güney Rusya'da ve Orta Asya'ya kadar bütün bu çevrede, bu vakıfları görüyoruz.

Bendeniz, 1970'lerden sonra bir hayli geçtim İslâm dünyasını ve her gittiğim yerde hayretler içinde kaldım. Sonunda intibamı şöyle ifade ettim: Biz, Türkiye olarak bugün, henüz daha kayıplarının envanterini yapmamış bir müflis tüccar durumundayız. Kaybımız nedir bilmiyoruz, farkında değiliz. Her gittiğimiz yerde, "Aaa, bu da bizimmiş, bu da bizimmiş" diyoruz; ama, ne olduğunun daha envanteri, bilançosu... Bırakın onları, daha Türkiye'dekileri tam yapmış değiliz.

Dolayısıyla bu vakıfları, bizim tarihî mefahirimizi, kültürümüzü, kısaca medeniyetimizi dile getiren müesseseler diye vasıflarsak, Türk Kültürü'nün, sadece fikrî değil, fizikî alâmetleri Osmanlı Devleti'nin tapuları mesabesinde. Mesela, Kıbrıs'ı ele alalım, Kıbrıs'ta Yunanlılar'ın tezi nedir; "Üçte 2 nüfus bizimdir" diyorlar. Bizim tezimiz ne olacak; toprağın da üçte 2'si bizimdir. Nedir ölçüsü; tapuları vakıflar. Çünkü, arazi Türkler'indi. Ölçüsü de, delili de vakıflardır. Balkanlar'a gidi-

niz, her tarafta vakıfları görüyorsunuz. Eğer biz bugün, mesela Bulgaristan'daki vakıfları elden geçirip onları ortaya çıkartmış olsaydık, Bulgarlar "Burada Türk yoktur" diyebilirler miydi? Diyemezlerdi; çünkü deliller ortaya çıkacaktı. Aynı şey Yugoslavya için söz konusudur.

Bendeniz, İştîp'te dünyaya geldim. Osmanlı Devleti'nin bir kesitidir. Ben, kendi ailemi düşündüğüm zaman, bu kesiti görüyorum. Ben Yugoslavya'da, Makedonya'da Üsküp İştîp'te dünyaya geldim. 8 yaşında Türkiye'ye geldim. Ama, nedir benim ailemin kesiti; 17 nci asırda annemin sülalesi, Kafkasya'dan kalkıp Köprülü'ye gelmiş, Âyân Ahmet Ağa. Şecereye meraklıyım, biliyorum. Baba sülalesi de, Konya'dan gelip, yine 17 nci Asırda, aılara binmişler, sipahi olarak Balkanlara gitmişler, orada zeamet elde etmişler. ZAIM soyadım oradan geliyor. 3 asır yaşamışlar, terk etmişler. Biz terk ettiğimiz zaman, İştîp'te bir sürü vakıflarımız vardı. Bizim ailenin kalanları, bir süre mütevellilik yaptılar, sonra ne oldu bilmiyoruz.

Şu halde, görülüyor ki, biz kendi kabuğumuza çekildiğimiz için, henüz daha dışta bıraktıklarımızın bilançosunun farkında değiliz. Hayalîni dahi yapamıyoruz. Ama, gerçek budur. Bu vakıflar vardır, orada Türk âsân vardır, eğer onları inceleyecek olursak, hakiki medeniyetimizi hem kendimiz öğrenmiş oluruz, hem de dünyaya göstermiş oluruz.

Saygılarımı arz ediyorum efendim.